

Босенко Аліна Олександрівна
Науковий керівник – канд. істор. наук Лапченко А.С.
Державний біотехнологічний університет

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Григорій Савич Сковорода (1722-1794), видатний український філософ, музикант, просвітител-гуманіст, письменник, народився в сім'ї малоземельного козака в с. Чорнухи на Полтавщині. Початкову освіту здобув у школі - дяківці. По закінченні сільської школи в 1738 році вступив до Києво-Могилянської академії. В 1742 р., як вдалого співака, його відібрали для навчання та співу у придворній хорівій капелі. Проте інтерес до життя та навчання у Києво-Могилянській академії переважили, і, симулюючи хворобу горла, у 1744 році він повертається до Києва. Загалом юнак виявився здібним до наук і особливо до мов.

В історії педагогічної думки XVIII ст. одне з чільних місць займає педагогічна спадщина й просвітницька діяльність видатного педагога-наставника Григорія Сковороди. Згідно з періодизацією педагогічної думки в Україні, розробленою та обґрунтованою академіком О.В.Сухомлинською, педагогічна спадщина Г.С.Сковороди складалася і розвивалася в період педагогіки і школи Козацької доби (українського бароко), хронологічні межі якого охоплюють другу половину XVII — XVIII ст.

Григорій Сковорода деякий час працює добровільно з найкращими студентами Харківського колегіуму у позанавчальний час у монастирських садах (на околиці м. Харкова). Пізніше, майже чверть віку, він мандрує лівобережною Україною, навчаючи при цьому простий український люд.

Першу збірку "Сад божественних пісень" він написав у 50-ті роки. Пізніше, мандруючи Слобожанщиною, він зібрав багатий матеріал для власної творчості. Саме в цей час були створені його основні філософські, педагогічні та літературні твори - трактати, діалоги та притчі. Створені у різні роки байки були об'єднані у 1774 році в збірник "Байки Харківські".

Г. Сковорода увійшов в історію української педагогіки як «ідеолог» природного виховання, під яким він, на думку деяких авторів, розуміє «обдарування, нахили, отримані від народження». Григорій Сковорода, як представник української філософської антропології, розглядаючи людину як біосоціокультурну істоту, мав на увазі не тільки суто фізіологічні нахили, але весь комплекс здібностей людини, оскільки в усіх його працях розгортається антропологема природо- й культуровідповідності навчання і виховання людини, яка вимагала від батьків, педагогів вивчення усіх чинників життя людини, щоб впливати на неї цілеспрямовано.

Науково-педагогічні погляди українського мислителя формувалися під впливом історичної епохи XVIII століття, яку європейські культурологи називають епохою Просвітництва. Вперше у педагогіці принцип гуманізму обґрунтовано представниками Відродження, одним з був Г.Сковорода, який розкрив цей принцип як розуміння вихователем думок, переживань та прагнень дитини, віру у благородне особистісне начало, та в силу виховання. За Г.Сковородою, цей принцип реалізується лише за умови, коли вихователь виявлятиме високу чуйність і повагу до вихованця.

Загально-педагогічні погляди Г.С. Сковороди висвітлюються в статтях сучасних педагогів-науковців Л. Атлантової „Григорій Саввич Сковорода (1722-1794)” (1988), О. Любара і Д. Федоренка „Освітня діяльність і педагогічні погляди Г. Сковороди” (1999), Л. Попової „Г.С. Сковорода – просвітител і педагог” (1999) і „Педагогічні погляди і просвітницька діяльність Г. Сковороди на Харківщині” (2003) та деяких інших.

Отже, одним із основних завдань педагога Г. Сковорода вважав виховання високоморальної людини. Він стверджував, що головне в житті – це серце, бо воно є «корень, сонце, голова и царь человеку». Саме тому «виховання серця», тобто моральне виховання,

має бути в центрі уваги вчителів. Григорій Савич передусім вимагав учити дітей вдячності. Велику увагу приділяв просвітителю естетичному вихованню засобами музики, яка повинна бути обов'язковою складовою освіти. То ж не дивно, що сам Григорій Сковорода все своє життя не розлучався з музичним інструментом, чергуючи свої бесіди і проповіді з грою на сопілці або співом дбаючи про естетичний розвиток учнів.

Гречка Ю. П.

Науковий керівник – канд. істор. наук Лапченко А.С.

Державний біотехнологічний університет

Г. С. СКОВОРОДА ФІЛОСОФСЬКИЙ, ПОЕТИЧНИЙ, БОГОСЛОВСЬКИЙ, МІСТИЧНИЙ ДОСЛІДНИК, І ЯКИМ ЧИНОМ МИ МОЖЕМО ЗБЕРЕГТИ ЦЮ СПАДЩИНУ

Григорій Савич Сковорода народився 3 грудня (22 листопада за старим стилем) 1722 р. на Полтавщині в козакому селі Чорнухи, колишнього Лубенського полку (нині Лохвицький район). Батьки Г. Сковороди належали до малоземельних селян-козаків. На майбутнього філософа незабутнє враження справили чудові рідні краєвиди, народні звичаї і традиції, пісні й думи лірників. Григорій Савич Сковорода був не лише видатним філософом XVIII ст., просвітителем-демократом, поетом, культурним діячем, але й видатним теоретиком в галузі педагогіки, педагогом-новатором, який вимагав уважного ставлення до особи дитини, закликав розвивати в ній кращі риси, властиві нашому народу, глибоко вірив у силу науки і освіти. Висловлені у його творах прогресивні ідеї і думки мали великий вплив на розвиток вітчизняної педагогічної думки, а деякі поради, зокрема, про необхідність будувати педагогічний процес з урахуванням психофізичних особливостей дітей та деякі думки філософа про виховання, насамперед, про моральне виховання вільної, всебічно розвиненої особистості, не втратили свого значення і до наших днів та співзвучні з вимогами сучасної педагогіки.

Останні чотири роки життя видатного українського мислителя минули в маєтку поміщиків Ковалівських. Колишня садиба Ковалівських, пам'ятка архітектури XVIII століття, слугувала панським будинком до занепаду Російської імперії. У часи більшовизму тут певний час господарював колгосп, згодом була сільська школа. Нарешті в 1960 році ентузіастами було влаштовано музей Григорія Сковороди, що 1972 року розширився та дістав державне фінансування. Музей невеличкий, проте охайний, дбайливо доглянутий, як, власне, й територія довкола. Поруч із входом експонується старовинна могильна плита з надгробку Сковороди 1874 року. Нажаль внаслідок прямого влучення російської ракети під дах будівлі у ніч проти 7 травня 2022 року, спалахнула пожежа і вогонь охопив усі приміщення музею, що знаходився в маєтку XVIII століття... В мене особисто є пропозиція до обговорення і співпраці стосовно розширення зони, і розробки проекту з залученням бажаючих з широким охопленням для обговорювання і розвитку ідеї створення еко центру імені Г.С. Сковороди у масиві Бабаївського лісу з прев'язкою до місця під назвою грушник Сковороди. З урахуванням що це місце пов'язано географічно і з джерелом Сковороди, та так званою Сковородинівською криницею. Не можливо не відчувати перевагу і зв'язок самої атмосфери цього місця і великої любові до природи, та живого котрою було пропитане життя дослідника і поета. Еко Центр повинен на мій погляд вписатись в існуючий природний комплекс доповнюючі його і підкреслюючи тонкий зв'язок між будівлею і живою природою. Як казав Григорій Савич: Від природи, як від матері, легесенько спіє наука сама собою. Вона є всеродна й істинна вчителька, і — єдина.

Великий досвід, і великий об'єм інформації для аналізу і корисного використання у житті залишив Г.С. Сковорода, Допмагаючи у відновленні і вкладаючи у розвиток історичних пам'ятних місць ми сприяємо збереженню і розвитку як спадщини, так і сучасного розвитку